

РЕЗЮМЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Оцінка впливу на довкілля: *умови та досвід реалізації в Україні*

 Екоclub

м. Рівне, 2021

Винярска М.Г., Кітовський В.Л., Кондратюк О.І.
Оцінка впливу на довкілля: умови та досвід реалізації в Україні/
За ред. Мартинюк А.М., Холодова Н.В. — Рівне, 2021. — 181 с.

Автори:

Винярска Мар'яна (2 розділ),
Кітовський Віталій (1 і 4 розділи),
Кондратюк Олена (3 розділ)

Загальна редакція:

Мартинюк Андрій,
Холодова Наталія

Редагування: Заворотна Ганна

Верстка і дизайн: Скокова Анастасія

Цей документ дозволяється копіювати з некомерційною ціллю без спеціального дозволу ГО «Екоклуб», однак посилання на джерело інформації є обов'язковим.

Розповсюджується безкоштовно.

Це дослідження виготовлено в межах Ініціативи з розвитку екологічної політики й адвокації в Україні, що здійснюється Міжнародним фондом «Відродження» за фінансової підтримки Швеції.

Думки, висновки чи рекомендації належать авторам/авторкам цього дослідження і не обов'язково відображають погляди Уряду Швеції. Відповідальність за зміст дослідження несе виключно ГО «Екоклуб».

РЕЗЮМЕ

Оцінка впливу на довкілля – процедура, спрямована на запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання та відтворення природних ресурсів під час прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля.

Запровадження процедури з Оцінки впливу на довкілля в Україні є суттєвим кроком вперед, однак залишається ще багато недосконалостей, що можуть нівелювати цю прогресивну ідею.

Під час дослідження Екоclub мав на меті отримати об'єктивну інформацію про стан процедури з оцінки впливу на довкілля в Україні та розробити рекомендації щодо її вдосконалення, щоб наступні управлінські та політичні рішення були справедливими.

Для цього ми проаналізували:

1. Законодавство щодо уповноважених державних органів у процедурі оцінки впливу на довкілля;
2. Фінансову та кадрову спроможність діяльності департаментів/управлінь/відділів 24 обласних державних адміністрацій України, що працюють у галузі оцінки впливу на довкілля;
3. Рішення у галузі ОВД: позитивні висновки та відмови, доступ до інформації;
4. Державну систему моніторингу стану довкілля, використовуючи регіональні доповіді 9 областей України (Волинської, Київської, Львівської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Тернопільської, Харківської та Миколаївської) за 22 роки (1998–2019 рр.);
5. Судову практику у справах про застосування Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

ВИСНОВКИ

Чинне нормативне регулювання процедури оцінки впливу на довкілля дає широкі повноваження територіальним органам, відповідальним за проведення ОВД. Проте можливість їх практичного й ефективного застосування *суттєво нівелюється наступними факторами:*

- обмеженість кадрових, фінансових і експертних ресурсів відповідних органів, що об'єктивно не здатні дати кваліфіковану оцінку звіту про оцінку впливу на довкілля, а відтак суттєва залежність від змісту звіту, що готують на замовлення зацікавленого суб'єкта господарювання;
- уповноважені територіальні органи не представляють інтереси територіальних громад, що зазнаватимуть впливу відповідної діяльності;
- підрозділи з питань екології та природних ресурсів не є незалежними у своїй діяльності, оскільки є частиною місцевих органів виконавчої влади.

Висновки на основі аналізу спроможності та діяльності структурних підрозділів ОДА у галузі ОВД:

- кількість висновків із ОВД, виданих протягом року, у всіх областях різна та коливається від 38 у Луганській області до 227 – у Львівській;
- загалом підготовкою висновків із ОВД в ОДА займається від 2 до 8 осіб і їх кількість не завжди прямопропорційна кількості виданих висновків ОВД в області;
- деякі ОДА вказують на потребу у залученні зовнішніх експертів, а станом на серпень 2021 р. в Україні не функціонує Реєстр експертів, що повинен адмініструватися Мінприроди;
- у зв'язку з відсутністю затвердженого положення про експертну комісію з ОВД на практиці сертифікованих експертів залучати немає можливості, так само як і зовнішні експерти не можуть долучатися до процедури підготовки висновку з ОВД;
- з Державного бюджету виділяють лише кошти на заробітні плати працівників, які займаються підготовкою висновків із ОВД. Додаткові кошти на

здійснення діяльності, пов'язаної з ОВД, – перевірку інформації, поданої у звіті, залучення додаткових експертів, не виділяють;

Значна частка висновків із ОВД, що видали структурні підрозділи обласних державних адміністрацій, мають наступні недоліки:

- не уніфікована інформація про тип, основні характеристики та місце провадження планованої діяльності;
- не всі висновки з ОВД містять інформацію про нормативні розміри викидів речовин-забруднювачів;
- часто вказано, що вплив на довкілля буде менший, ніж гранично допустимий, без вказання реальних даних вимірів і розрахунків, а частина прогнозованих показників діяльності вказують зі значною похибкою;
- деякі висновки мають описову форму викладу матеріалу про запровадження природоохоронних заходів без конкретизації, що унеможливує подальший моніторинг виконання взятих зобов'язань;
- висновки не містять інформації про враховані чи відхилені зауваження громадськості;
- у висновках із ОВД без підтверджувальних документів вказано, що на території розташування об'єкта планованої діяльності відсутні пам'ятки історії та культури, заповідні об'єкти, зелені насадження;
- не вказано кількість відходів, що будуть утворюватися від планованої діяльності;
- висновки з ОВД не містять інформації про вплив на рослинний і тваринний світ взагалі або містять формальну замітку, що у межах території планованої діяльності флори та фауни не існує.

Моніторинг стану довкілля у регіонах необхідний для того, щоб об'єктивно оцінювати безпечність проживання у тих чи інших регіонах, а також для ухвалення рішення про збільшення кількості забрудників, що там працюватимуть.

У дослідженні експерти аналізували «Регіональні доповіді про стан навколишнього природного середовища» у 9 областях України за 22 роки.

Під час дослідження опрацьовано 160 із 198 запланованих доповідей. Їх ГО «Екоклуб» отримав від 10 джерел, на що витратили 7 тис. 295 грн 35 коп. Решту 38 доповідей не виявлено.

Опрацювавши 160 регіональних доповідей, експерти побачили:

- не всі ОДА забезпечили доступ до регіональних доповідей про стан довкілля для громадськості;
- відсутня загальна структура регіональних доповідей, у різних областях моніторинг виконується по-різному, що не дозволяє однозначно порівнювати результати;
- у доповідях відсутні обґрунтування кількості точок спостережень і кількості проб;
- у доповідях зазвичай описано лише результат моніторингу, тобто вказано задовільно/незадовільно, відповідає/не відповідає вимогам, і не подані власне дані спостережень чи кількість проведених досліджень, відібраних проб і їхні невідповідності.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Для вдосконалення процедури оцінки впливу необхідно врегулювати наступні питання:

- визначити предмет і терміни подання додаткової інформації, можливість продовження терміну громадського обговорення у випадку подання інформації щодо питань, що повинні бути висвітлені у звіті, однак були подані після проведення громадських слухань і не розглядалися громадськістю;
- надати права уповноваженому територіального органу самостійно збирати інформацію з метою оцінки впливу на довкілля;
- визначити підстави для визнання діяльності неприпустимою;
- розробити нормативні акти й/або методичні рекомендації про застосування уповноваженими територіальними органами повноважень щодо встановлення компенсаційних заходів, заходів із запобігання, уникнен-

ня, зменшення (пом'якшення), усунення, обмеження впливу планованої діяльності на довкілля, моніторингу впливу планованої діяльності на довкілля, здійснення післяпроектного моніторингу, створення переліку найкращих доступних технологій і методів керування;

- деталізувати підстави для скасування висновку з оцінки впливу на довкілля та рішення про провадження планованої діяльності у судовому порядку;
- розглянути варіанти передачі рішення про допустимість чи недопустимість плану діяльності *одному з органів*:
 - центральний орган виконавчої влади у галузі охорони навколишнього природного середовища;
 - територіальні органи такого центрального органу виконавчої влади (за умови їхнього створення);
 - підрозділи місцевих органів виконавчої влади за умови змін правового регулювання їх статусу, які би суттєво збільшували їх незалежність під час вирішення цих питань.

Для вдосконалення роботи структурних підрозділів ОДА, відповідальних за ОВД:

- Розробити та затвердити Положення про експертну комісію з ОВД, кваліфікаційні вимоги до експертів, забезпечення відповідальності експертів і порядок ведення реєстру експертів із ОВД.
- Створити експертні комісії з ОВД, членів яких призначають терміном на три роки уповноваженим центральним органом і уповноваженими територіальними органами, з числа експертів з Реєстру експертів, що веде уповноважений центральний орган.
- Вирішити питання кадрового забезпечення у структурних підрозділах ОДА, які займаються питаннями ОВД, залежно від завантаженості та підготовленої кількості висновків із ОВД.
- Мінприроди затвердити методичні рекомендації щодо розміщення інформації з ОВД на сайтах структурних підрозділів ОДА, відповідальних за ОВД, і розширити перелік способів поширення інформації про проведення громадського обговорення на різних електронних ресурсах.

- Закріпити відповідальність за залученими до розробки звіту з ОВД експертами за правильність своїх висновків.
- Описувати та подавати у висновках і відмовах до звіту з ОВД узагальнену інформацію про враховані чи відхилені зауваження громадськості з відповідним обґрунтування прийнятих рішень.
- Під час формування висновків із ОВД додатково здійснювати діяльність із моніторингу, перевірки даних, експертиз для перевірки інформації, наданої господарюючим суб'єктом, зокрема, у звіті з ОВД.

Рекомендації для вдосконалення звітів із ОВД:

- Уніфікувати подачу інформації у звіт з ОВД про тип, основні характеристики та місце провадження планованої діяльності.
- Уніфікувати подачу інформації у звіті з ОВД про вплив на навколишнє середовище. Деталізувати, яку саме інформацію повинні додати до звіту, та в якому вигляді.
- У звіті з ОВД вказувати кількість відходів, що будуть утворюватися внаслідок планованої діяльності, у цифровому вираженні: загальну кількість відходів і кількість відходів для кожного виду окремо.
- Вказувати, на підставі чого зроблений висновок про відсутність негативного впливу на природно-заповідний фонд, із документальним підтвердженням або здійсненням необхідних досліджень, експертиз чи залученням відповідних експертів.
- Обґрунтовувати підтверджувальними документами й/або результатами досліджень, проведених уповноваженими на це суб'єктами, інформацію про відсутність на території розташування об'єкта планованої діяльності пам'яток історії та культури, заповідних об'єктів, зелених насаджень.
- Конкретизувати та надати підтверджувальні документи про природоохоронні заходи та роботи із благоустрою, що планують впроваджувати.
- Вказувати у висновках із ОВД точні цифрові показники з мінімальною допустимою похибкою, а не наведені приблизні дані.

- Конкретизувати у висновках з ОВД компенсаційні заходи та встановлювати критерії їх виконання та кількісні вимоги.
- Обґрунтовувати заключення про вплив або відсутність впливу на клімат.

Для покращення моніторингу стану довкілля у регіонах:

- Забезпечити порівнюваність результатів моніторингових спостережень як у часі, так і у просторі.
- Забезпечити неперервність ведення спостережень у пунктах моніторингу.
- Забезпечити вільний онлайн-доступ до даних моніторингових спостережень у зручній формі (всі моніторингові спостереження разом із різними видами досліджень відібраних проб повинні бути у вільному онлайн-доступі).